

Standpunt moderne vreemde talen in het basisonderwijs.

1 Situering

Een wijziging in de regelgeving, die voortvloeit uit de belofte van de onderwijsminister om sterker in te zetten op het vreemdetalenonderwijs, biedt scholen de kans om ook in te zetten op Engels en Duits in het basisonderwijs.

In dit standpunt geven we eerst weer wat er al dan niet mogelijk is. Daarna bekijken we de wenselijkheid. Hiervoor baseren we ons op een ruime bevraging bij de scholengroepen, op de expertise van de pedagogisch adviseurs en taalbegeleiders en op het advies van de VLOR¹.

2 Wat zegt de regelgeving?²

Vanaf het schooljaar 2017-2018 vervalt bij het facultatief aanbod **taalinitiatie** de prioriteit van Frans en kiezen scholen met welke taal ze starten: Duits, Engels of Frans. Daarnaast krijgen scholen de mogelijkheid om, naast het verplicht onderwijs in Frans ("**formeel Frans**") vanaf het vijfde leerjaar of facultatief vanaf het derde leerjaar³, ook Engels en/of Duits aan te bieden vanaf het derde jaar gewoon lager onderwijs, op voorwaarde dat de leerlingen de onderwijstaal voldoende beheersen.

De school maakt zelf de inschatting of leerlingen het Nederlands voldoende beheersen om in aanmerking te komen voor het facultatief aanbod Frans, Engels en/of Duits vanaf het derde leerjaar.

Voor het facultatief aanbod Engels en/of Duits zijn geen eindtermen vastgelegd. De school kiest zelf de inhoud. De generiek geformuleerde eindtermen voor Frans kunnen als inspiratiebron dienen.

Het schoolbestuur bepaalt het aanbod taalinitiatie en het facultatief aanbod Frans, Engels en Duits met toepassing van de regelgeving inzake participatie. Dit betekent dat deze thema's aan bod moeten komen in de schoolraad.

Bij de beslissing om taalinitiatie en/of een facultatief aanbod vreemde talen te organiseren is de inschatting van belang of het bereiken van de eindtermen voor de decretaal opgelegde leergebieden niet in het gedrang komt.

Het talenonderwijs wordt steeds verstrekt door personeelsleden die over een vereist, voldoende geacht of 'ander' bekwaamheidsbewijs beschikken voor het ambt waarin het aangeboden wordt (kleuteronderwijzer of onderwijzer).

¹ Zie advies van de VLOR over [onderwijsdecreet XXVII](#)

² Zie omzendbrief [BaO/2017/01](#)

³ In Brussel kan Frans, voorafgaand aan het verplicht aanbod vanaf het vijfde jaar lager onderwijs, aangeboden worden vanaf het eerste jaar gewoon lager onderwijs. Buiten Brussel kan Frans, voorafgaand aan het verplicht aanbod vanaf het vijfde jaar lager onderwijs, aangeboden worden vanaf het derde jaar gewoon lager onderwijs, op voorwaarde dat de leerlingen het Nederlands voldoende beheersen

3 Van talensensibilisering over taalinitiatie naar formeel vreemde talen onderwijs

In het basisonderwijs bereiden we formeel taalonderwijs voor via de opstap van taalinitiatie. Daarnaast draagt talensensibilisering ook bij aan het scheppen van gunstige omstandigheden om een vreemde taal te leren.

Talensensibilisering staat voor het gevoelig maken voor en bewust maken van het bestaan van een veelheid aan talen en culturen, in de wereld veraf en dichtbij, dus ook in de eigen schoolomgeving. Door kinderen op een zelfontdekkende manier⁴ met taaldiversiteit in contact te brengen, ontwikkelen ze een positieve houding van openheid tegenover die andere talen en de daarmee verbonden cultuur en ontwikkelen ze een gevoeligheid voor talige diversiteit.

Daarnaast doen ze kennis en inzichten op over taal en talen en ontwikkelen ze langzaamaan metalinguïstische vaardigheden die hen kunnen helpen om vreemde talen te leren en de eigen moedertaal (het Nederlands, een dialect, een streektaal of een vreemde taal) verder te ontwikkelen.

Talensensibilisering stopt dan ook niet waar het vreemdetalenonderwijs begint. Het kan reeds aangezet worden vanaf de kleuterschool, soms occasioneel, soms intentioneel, maar altijd geïntegreerd en speels

Waar talensensibilisering toegespitst is op een diversiteit aan talen is **taalinitiatie** erop gericht om kinderen in te wijden in één vreemde taal die ze later formeel zullen leren.

Kenmerkend voor taalinitiatie is de speelse manier waarop het gebeurt⁵. Dikwijls hanteert men een muzische aanpak, waarbij zintuiglijke waarnemingen en mondelinge interactie een belangrijke rol spelen. Het is echter nog geen systematisch taalonderwijs dat gericht is op het bereiken van vooropgestelde leerplandoelen. De focus ligt vooral op het durven meedoen, het positief openstaan voor klanken, woorden en eenvoudige zinnen, het speels verwerven van enkele woorden en eenvoudige zinnestelsels in die taal. Er worden nog geen taalregels bewust aangeleerd en ingeoeffend.

Taalinitiatie leent zich ook uitstekend om de meertalige talenten van kinderen die al die taal spreken te benutten en te waarderen tijdens de speelse activiteiten⁶.

Om de initiatie effectief te maken is het nodig regelmaat in te bouwen (bijvoorbeeld wekelijks) en het proces niet te onderbreken. Wie start met initiatie in een taal laat die initiatie doorgaan tot het formeel taalonderwijs aan bod komt.

Het **formele vreemdetalenonderwijs** is het systematisch aanleren van een vreemde taal gedurende een vastgelegd aantal uren in het curriculum en aan de hand van leerplandoelen die gebaseerd zijn op eindtermen.

4 Standpunt PBD GO!

Vanuit onze maatschappelijke opdracht, vertaald in het PPGO!, kiezen we ervoor om reeds in het basisonderwijs een **stevige basis voor het vreemdetalenonderwijs** te leggen via een kwalitatief aanbod van

⁴ Meer info vind je o.a. op de website [diva](#) (van het Steunpunt Diversiteit en Leren) en in de publicatie Devlieger, M. e.a. (2012). *Is die taal van ver of van hier? Wegwijs in talensensibilisering van kleuters tot adolescenten*. Leuven/Den Haag: Acco.

Didactische materialen en tips vind je o.a. op [Klascement](#) en in de [handleiding talensensibilisering](#) van CT&O

⁵ Didactische materialen en tips vind je o.a. op [Klascement](#)

⁶ Zie ook de GO! visietekst [Inspelen op de meertalige realiteit in het GO!](#)

talensensibilisering, taalinitiatie en formeel taalonderwijs, niveau A1 (van het Europees Referentiekader Talen)⁷.

In functie van het versterken van een goede basis voor het vreemdetalenonderwijs en voor het aanleren van **interculturele vaardigheden**⁸ vinden we het belangrijk dat **elke school** werkt aan **talensensibilisering**.

Bij **taalinitiatie** is het zorgen voor **continuïteit** van taalinitiatie **naar formeel taalonderwijs** een belangrijk richtsnoer. Initiatieven waarbij kinderen reeds in de kleuterschool taalinitiatie Frans, Engels en/of Duits krijgen die dan plots weer wegvallen vanaf het eerste leerjaar hebben weinig zin. We pleiten er dan ook voor dat **elke school** steeds **start met taalinitiatie Frans**⁹, ten laatste vanaf het **derde leerjaar**, dit in functie van het formeel Frans dat een verplicht leergebied is en blijft in de basisschool¹⁰.

Eveneens omwille van continuïteit in leerlijn vinden we het als GO! belangrijk dat basisscholen, naast taalinitiatie Frans ook **taalinitiatie Engels** overwegen. Ons net is de enige onderwijsverstrekker die in het secundair onderwijs al vanaf het eerste jaar formeel Engels in de lessentabel opneemt. Door in de **derde graad van het basisonderwijs** taalinitiatie Engels aan te bieden garanderen we de aansluiting met formeel taalleren in het secundair onderwijs. Naast de overweging van aansluiting op het curriculum van het secundair onderwijs, kan ook de overweging van de lokale situatie doorslaggevend zijn. Zo kan bijvoorbeeld een school in een regio die grenst aan Duitstalig gebied verkiezen om taalinitiatie Duits te organiseren.

We zijn als GO! evenwel **geen voorstander** van het starten met **formeel Engels of Duits** in de basisschool. Het kwaliteitsvol te realiseren curriculum basisonderwijs laat weinig ruimte om nog een extra moderne vreemde taal aan te leren. Er zijn bovendien geen eindtermen Engels of Duits voor het basisonderwijs. Scholen die een extra vreemde taal willen onderwijzen, kunnen hiervoor bijgevolg geen beroep doen op een referentiekader noch gebruik maken van aangepast didactisch materiaal. Daarnaast beperkt de door de overheid gestelde voorwaarde 'enkel indien de leerlingen het Nederlands voldoende beheersen' de pedagogische beleidsruimte van de school, wat hoegenaamd niet bevorderlijk is voor gelijke onderwijskansen in onze scholen.

Het aanbieden van **formeel Frans** en **taalinitiatie Engels/Duits** in de derde graad biedt daarentegen wél kansen. Het is een opportuniteit voor de school om een gericht personeelsbeleid te voeren (de leraren die de moderne vreemde taal beheersen zijn de eerste die in aanmerking komen om deze te onderwijzen ook al is dat niet de klasleraar). Daarnaast biedt het aanbieden van moderne vreemde talen kansen tot samenwerking met het secundair onderwijs (o.m. in kader van overgang BaO en SO én personeelsinzet).

5 Organisatie vreemdetalenonderwijs

We herbevestigen het eerdere advies uit het standpunt 'Frans in het basisonderwijs' (2014) om in de tweede graad volop in te zetten op taalinitiatie Frans en met formeel Frans te starten in de derde graad.

Het is best mogelijk dat sommige scholen ervoor kiezen de geleidelijke overgang van taalinitiatie naar formeel taalonderwijs al in de tweede graad te laten gebeuren. Zo ontstaan er mogelijkheden om het

⁷ Meer info over het ERK vind je [hier](#)

⁸ Zie ook de GO! visietekst [Inspelen op de meertalige realiteit in het GO!](#) : Talensensibilisering is een krachtige methode om de meertalige realiteit in scholen een plaats te geven (p 11)

⁹ Zie ook advies van de VLOR over [onderwijsdecreet XXVII](#)

¹⁰ Zie verder onder 6. Organisatie vreemdetalenonderwijs

realiseren van het leerplan over een langere periode te spreiden. Dit kan de druk wat wegnemen bij de leraren van de derde graad en voor een aantal leerlingen kan dit voor meer leerkansen zorgen. Het aanbod formeel Frans in de tweede graad moet dan uiteraard voldoende kwaliteitsvol zijn. De leraar die hiervoor zal instaan moet over voldoende inhoudelijke en didactische bagage beschikken om Frans te onderwijzen of alleszins de intentie hebben om zich hierin grondig te professionaliseren. Het inzetten van een leraar met ervaring in dit leergebied (uit de derde graad bijvoorbeeld) is in sommige scholen zeker te overwegen. Wanneer een school kiest om het formeel taalonderwijs Frans in de tweede graad te starten, raden we aan om zo vroeg mogelijk te beginnen met talensensibilisering (vanaf de kleuterschool) en taalinitiatie Frans (ten laatste in het derde leerjaar). We raden ook aan om pas in het vierde leerjaar te beginnen met formeel Frans. Omdat de eerste modules van de leermiddelen Frans dikwijls heel dicht bij taalinitiatie staan met zeer weinig grammatica en de nadruk ligt op beleving en kennismaking , kan men dan opteren om die al in het vierde leerjaar aan te bieden. Het advies om met die aanpak pas in het vierde leerjaar te beginnen is ingegeven door het feit dat de gebruikte materialen, qua inhoud en verwachte leesvaardigheid, niet geschikt zijn voor leerlingen die juist de overgang van tweede naar derde leerjaar hebben gemaakt.

Scholen die naast taalinitiatie Frans kiezen voor taalinitiatie Engels (of Duits) adviseren we om hiermee pas in de derde graad te starten.

Bij beslissingen over taalinitiatie en het eventueel starten met formeel Frans in de tweede graad, spelen volgende elementen een belangrijke rol:

- De beslissing moet kaderen binnen een breder talenbeleid. De school dient eerst antwoorden te vinden op volgende vragen: “Hoe zien wij talenonderwijs in onze school? Wat willen we bereiken, rekening houdend met de context van de school? Wie zijn onze leerlingen? Hoe zit het met hun taalvaardigheid Nederlands? Wat zijn de huidige resultaten? Hoe zit het met het vervolgonderwijs?...
- Er bestaan geen ontwikkelingsdoelen of eindtermen taalinitiatie. Binnen de afspraken van het talenbeleidsplan van de school kiest de leraar zelf in overleg met de collega’s welke doelen hij wil nastreven. Voor taalinitiatie Frans kan de leraar zich hiervoor (mede) laten inspireren door een aantal doelen en bijlagen uit het leerplan Frans. Taalinitiatie is niet verplicht en hoeft dus ook niet formeel geëvalueerd te worden.
- Er moet goed nagedacht worden over de spreiding van de onderwijstijd. De tabel ‘Overzicht minima en maxima aantal lestijden lager onderwijs, gemiddeld per week per leergebied’ van het GO! laat heel wat constructies toe. Voor taalinitiatie moet een extra plaatsje voorzien worden in het weekschema.

Leergebied	Eerste graad		Tweede graad		Derde graad	
	Minimum	Maximum	Minimum	Maximum	Minimum	Maximum
Nederlands	7	11	7	10	6	8
Wiskunde	6	8	6	8	5	8
Wereldoriëntatie (W&T + M&M)	4	7	5	7	5	7

Muzische Vorming	2	4	2	4	2	4
Lichamelijke opvoeding	2	3	2	3	2	3
Frans	-	-	-	Minimaal 180 lestijden te spreiden over 5 en 6 of 4, 5 en 6 of 3, 4, 5 en 6 (in Brussel kan vanaf het eerste leerjaar met onderwijs in het Frans gestart worden)		
Zedenleer/Godsdienst	2		2		2	
Totaal	28		28		28	